

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรม หมายถึง งานที่เขียนขึ้นในรูปบทกวีนิพนธ์ร้อยกรอง และข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว ซึ่งมีเนื้อหาและความหมายประกอบ เช่น บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรียงความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ ตลอดจนข้อเขียนอื่นๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้ วรรณกรรมจึงมีความหมายกว้างที่สุด และวรรณกรรมที่แต่งดีได้รับการยกย่องจากคนทั่วไปจึงเรียกว่า “วรรณคดี”¹

วรรณกรรมมุขปาฐะ หมายถึง ลักษณะเรื่องราวซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำ โดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์ เป็นสมบัติของปวงชน และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ประเภทของวรรณกรรมมุขปาฐะนั้นครอบคลุมถึงการแสดงออกทางด้านการพูด และการขับร้อง อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ เรื่องเล่าพื้นบ้าน และเพลงพื้นบ้าน ซึ่งประเภทย่อยของเรื่องเล่าพื้นบ้านนี้ก็จะสามารถแบ่งออกได้เป็นประเภทย่อยได้อีก เช่น สุภาษิต ปริศนา นิทานพื้นบ้าน คำสอน และนิทานปรัมปรา²

นิทานปรัมปรา หมายถึง เรื่องเล่าร้อยแก้วที่มีการเล่าเรื่องอยู่ในสังคมหนึ่งๆ ได้รับการพิจารณาว่าเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตอันไกลโพ้น เป็นเรื่องราวที่ได้รับการยอมรับในด้านความเลื่อมใสศรัทธา และสามารถนำมาเล่าหรือระบุในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อตอบคำถามในความไม่รู้ ปัญหาหรือความไม่เชื่อถือนิทานปรัมปราเป็นที่รวมของหลักการ ลัทธิ หรือความเชื่อ คือ มักจะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และบ่อยครั้งที่เกี่ยวข้องกับเทววิทยา และพิธีกรรม³

นครวัด เป็นศาสนสถานในศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไวษณพนิกาย สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวายแด่พระวิษณุ ในพุทธศตวรรษที่ 17 หรือในราว พ.ศ. 1656 ในรัชสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 แห่งเมืองพระนคร⁴ นครวัดมีความสวยงาม และยิ่งใหญ่ทั้งในด้านสถาปัตยกรรมและด้านศิลปะ ชาวเขมรมีความ

¹กุหลาบ มลลิกะมาศ, วรรณกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), 5.

²สาวลัญจณ์ อนันตสานต์, ทฤษฎีคติชนและวิธีการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543), 133.

³เรื่องเดียวกัน, 139.

⁴ยอร์ช เซเดส์, เมืองพระนคร นครวัด นครธม, แปลโดย ปราณี วงษ์เทศ (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์, 2542), 75.

ศรัทธาและผูกพันกับนครวัดในฐานะศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชาวเขมรตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ความเชื่ออย่างแน่นแฟ้นของชาวเขมรปรากฏในรูปแบบของนิทานปรัมปรา เกี่ยวกับกำเนิดของนครวัดว่า นครวัดเป็นปราสาทที่พระอินทร์ได้เนรมิตให้กับพระเกตุมาลาโอรสของพระองค์ ซึ่งเป็นผู้มีบุญญาธิการมาก แต่ด้วยพระเกตุมาลานั้นมีมารดาเป็นมนุษย์ จึงทำให้เทวคาบนสรวงสวรรค์พากันเดือดร้อนเนื่องจากหมั่นกลืนกายของพระเกตุมาลา ด้วยความรักและอาลัยในพระโอรสเป็นอย่างยิ่ง พระอินทร์จึงให้พระวิศุกรรมเทวดาผู้เป็นเลิศในการก่อสร้างและสถาปตยกรรมลงมาสร้างปราสาทนครวัดให้พระเกตุมาลาและสร้างบ้านเมืองให้ปกครอง ซึ่งจากความรู้ใหญ่โตและสวยงามของนครวัดนั่นเอง ยิ่งตอกย้ำความเชื่อมั่นของชาวเขมรว่า ไม่มีมนุษย์คนใดที่จะสามารถสร้างสรรค์สถาปตยกรรมอันวิจิตรนี้ได้ ความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดความศรัทธาต่อนครวัดในจิตใจของชาวเขมร เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวเขมรตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง“ลเบิกอังกอร์วัด”เป็นวรรณกรรมร้อยกรองเขมรที่สำคัญเรื่องหนึ่ง เนื่องจากมีความเก่าแก่และเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นความคิด ความเชื่อเกี่ยวกับการกำเนิดของนครวัดของชาวเขมรสมัยหลังพระนคร ได้อย่างชัดเจนที่สุด “ลเบิกอังกอร์วัด” เป็นวรรณกรรมเขมรเรื่องหนึ่งในจำนวนหลายเรื่องที่ไม่ระบุวันเดือนปีที่แต่งอย่างชัดเจน ทำให้เป็นปัญหาในการกำหนดอายุของต้นฉบับ อย่างไรก็ตาม Saveros Lewitz นักวิชาการชาวเขมรได้ศึกษาวรรณกรรมเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” ด้วยวิธีการทางนิรุกติศาสตร์แล้วระบุว่าวรรณกรรมเรื่องนี้ เป็นวรรณกรรมเขมรสมัยกลาง แต่งเมื่อประมาณปีมหาศักราช 1542 หรือ พ.ศ. 2162⁶

ต้นฉบับของ“ลเบิกอังกอร์วัด”นั้น มีอยู่ด้วยกันหลายฉบับเนื่องจากมีผู้คัดลอกสืบต่อกันมาหลายครั้ง และนำพิมพ์ในระยะเวลาที่ต่างกัน ในปี พ.ศ. 2528 Khing Hoc Dy⁷ ได้รวบรวม “ลเบิกอังกอร์วัด” 3 ฉบับคือ ฉบับเก่า, ฉบับคัดลอกด้วยลายมือของท่านสุนเทียบ นักปราชญ์ชาวเขมร และฉบับพุทธศาสนบัณฑิต นำพิมพ์ลงในหนังสือชื่อ **Lpoek Angkor Vat (Poeme d'Angkor Vat)** รวมทั้งนำเสนอต้นฉบับทั้งสามฉบับ ซึ่งมีเนื้อหาและข้อความที่เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันอยู่บ้างที่ความชัดเจนของตัวอักษรและวรรคตอน การศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองเขมร เรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ฉบับพุทธศาสนบัณฑิต ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งตีพิมพ์รวมอยู่ในหนังสือ

⁵ สานติ ภัททิคำ, นครวัด ทัศนะเขมร (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์พรินต์ติ้งเซ็นเตอร์, 2545), 88.

⁶ Lewitz, S., “Textes en Khmer Moyen Inscriptions Modernes d'Angkor 2 et 3” BEFEO T. LVIII(1970) : 99-100.

⁷ Khing Hoc Dy, ed., **Lpoek Angkor Vat** (Paris : Association Culturelle, 1985), 66 – 112.

เล่มนี้ เนื่องจากเป็นฉบับคัดลอกที่ชัดเจน และมีการแบ่งวรรคตอนตามลักษณะของคำประพันธ์ร้อยกรอง ทำให้แปลความและศึกษาข้อมูลจากวรรณกรรมได้ง่ายกว่าฉบับอื่น

ในเนื้อเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” กวีได้บรรยายถึงความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมของนครวัดไว้อย่างวิจิตรโดยบรรยายภาพสลักเล่าเรื่องแต่ละภาพ ทีละภาพ โดยใช้คำขึ้นต้นของบทประพันธ์แต่ละบทว่า “สลักเป็นภาพ...” หรือ “สลักเป็นรูป...” ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่า กวีน่าจะประพันธ์ “ลเบิกอังกอร์วัด” ขึ้น ณ ปราสาทนครวัด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า กวีจะต้องเป็นผู้ที่เคยไปเที่ยวชมปราสาทนครวัด และจดจำภาพสลักต่างๆ ได้อย่างละเอียด ดังคำกล่าวของกวีในบทลงท้ายของคำประพันธ์ร้อยกรองว่า

เบญจกระษัตริย์กษัตริย์

โศภิตกษัตริย์

เบญจกษัตริย์กษัตริย์

กษัตริย์กษัตริย์

ลเบิกนี้บูรณราชชาวล่วง

แต่งต่อจากในนครวัด

ยกตามระดับบุญกษัตริย์

ราชรัฐพระเกตุมาลาไกล

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาดูความเชื่อมโยงของเนื้อหาในบทประพันธ์ร้อยกรองเปรียบเทียบกับภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัด ที่ถ่ายโดย Jaro Poncar⁸ (ประมาณปี พ.ศ. 2538) ความสำคัญของการศึกษาภาพสลักเล่าเรื่องจากวรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” ในครั้งนี้คือ เป็นการศึกษาภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัดจากการบันทึกของกวีชาวเขมร ซึ่งกวีได้บรรยายภาพอย่างละเอียดตามจินตนาการ โดยผ่านสุนทรียภาพในการประพันธ์บทประพันธ์ร้อยกรอง โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลภาพสลักที่กวีบรรยายเชื่อมโยงกับการตีความภาพสลักของนักวิชาการปัจจุบันด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจการตีความภาพสลักตามหลักวิชาการ โดยผู้วิจัยไม่ได้มุ่งที่จะชี้ให้เห็นข้อผิดพลาดของกวี หากแต่ความเหมือนหรือความแตกต่างของการพรรณนาภาพ กับภาพที่ปรากฏอยู่จริงนอกจากจะสะท้อนจินตนาการของกวีผู้ประพันธ์แล้ว ยัง

⁸Vittorio Roveda, **SACRED ANGKOR** : The Carved Reliefs of Angkor Wat, (Bangkok:Amarin Printing and Publishing, nd.), n. pag.

น่าจะสามรถสะท้อนถึงแนวความคิด ความเชื่อของกวีซึ่งเป็นชาวเขมรในยุคหลังพระนครได้เป็นอย่างดี

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” กับภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัด
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อของกวีที่สะท้อนจากการบรรยายภาพสลักเล่าเรื่อง ตามจินตนาการ และสุนทรียภาพในการประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองเขมร เรื่อง “ลเบิก อังกอร์วัด”

ขอบเขตของการศึกษา

1. สารนิพนธ์เล่มนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” ฉบับพุทธศาสนาบัณฑิต ปี พ.ศ. 2516 โดยจะศึกษาเปรียบเทียบภาพสลักเล่าเรื่องที่พรรณนาในวรรณกรรมนำมาเชื่อมโยงภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัดที่ถ่ายโดย Jaro Poncar ประมาณปี พ.ศ. 2538
2. งานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาความคิด ความเชื่อของกวีผู้ประพันธ์ที่สะท้อนจากวรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” ซึ่งเป็นความคิด ความเชื่อที่สะท้อนออกมาจากการบรรยายภาพสลักตามจินตนาการและสุนทรียภาพของกวีเท่านั้น มิได้ครอบคลุมถึงความคิด ความเชื่อของกวีในด้านอื่นๆ

ขั้นตอนของการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. แปลงานวรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด”
3. ศึกษาเปรียบเทียบบทประพันธ์ที่พรรณนาภาพสลักเล่าเรื่องที่พบในวรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” เชื่อมโยงกับภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัด
4. นำเสนอข้อมูลภาพสลักที่ได้ ตามการตีความของนักวิชาการปัจจุบัน
5. ศึกษาวิเคราะห์ความคิด ความเชื่อของกวีที่สะท้อนจากการบรรยายภาพสลัก ตามจินตนาการ และสุนทรียภาพในการประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองเขมร เรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด”
6. เรียบเรียงผลการศึกษา

7. สรุปผลการศึกษา

ประโยชน์ของการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงความเหมือนและความแตกต่างในการบรรยายภาพสลักตามจินตนาการ และสุนทรียภาพในการประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองเขมร เรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด” กับภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัด
2. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงความคิด ความเชื่อของกวีที่สะท้อนจากการบรรยายภาพสลักตามจินตนาการและสุนทรียภาพในการประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองเขมรเรื่อง “ลเบิกอังกอร์วัด”
3. เป็นแรงบันดาลใจให้รักการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองเขมร และซึมซับกับความงดงามทางภาษาของวรรณกรรมร้อยกรอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาษาร้อยกรองไม่ว่าจะเป็นของชนชาติใดก็ตาม ก็สามารถที่จะสื่อความหมาย และความงดงามทางภาษาให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างตรงกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลการตีความภาพสลักเล่าเรื่องที่ปราสาทนครวัด จะเป็นการตีความภาพสลักต่างๆ ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญหลายๆ ท่านประกอบด้วย ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล, ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. อุไรศรี วรสระริน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มยุรี วีระประเสริฐ เป็นต้น ดังได้รวบรวมเสนอไว้ในภาคผนวก ข.
2. การกล่าวถึงตัวละครเรื่องรามายณะในงานวิจัยฉบับนี้ จะยึดชื่อตัวละคร และเนื้อเรื่องจากเรื่อง “รามายณะ” กวีนิพนธ์ร้อยกรองสันสกฤตของอินเดีย ซึ่งจะมีความแตกต่างจาก “รามเกียรติ์” ของไทยในด้านชื่อของตัวละคร และเนื้อเรื่องบางตอน